

CHALLENGER

Ngaahi Tu'utu'uni ki he Toutai Fakatāutahā

Lau mei: Nōvera 2017 kā 'e lava pē ke liliu 'o 'ikai toe fanongongo atu.

FAKATAPUTAPUI KI HE TOFE TOKA'ONÉ MO E FINGOTÁ 'I KAIKŌURA MAKATU'UNGA 'I HE MOFUIKÉ – VAKAI KI HE NGAahi MAPE 'I LOTÓ

FIEMA'U 'A E NGAahi TU'UTU'UNÍ 'I HO'O TELEFONI?

Ngāue'aki 'emau sēvesi free-text.

'Ohifo 'emau polokalama app ta'etotongi ki ho'o smartphone.

VAKAI KI HE TU'A TAKAFÍ KI HE FAKAIKIÍ.

Ministry for Primary Industries
Manatū Ahu Matua

Toutai Fakatāutahā

Ko e 'uhinga 'oku mahu'inga ai 'a e ngaahi tu'utu'uni ki he toutai fakatāutahā

Ko e toutai iká ko e taha ia 'i he ngaahi fakahauē manakoa taha 'i natula 'i Nu'u Silá. Ko e kau toutai fakatāutahā (ko ha taha 'oku 'ikai toutai ke fakatau atu) 'oku nau 'ave 'a e ika tala mo e fingota lahi 'aupito 'i he ta'u kotoa pē. Ke mahino 'e kei tu'uloa 'a e ngaahi ma'u'anga iká, 'oku fokotu'u 'e he MPI ha ngaahi tu'utu'uni ki he toutai fakatāutahā. 'I he 'enau faipau ki he ngaahi tu'utu'uni pea mo toutai fakapopotó, 'oku tokoni 'a e kau toutai ke fakapapau 'i 'e kei 'i ai pē ha ika 'i he 'ahó ni, 'apongipongi pea 'i he ngaahi to'utanga 'e muimui mai.

Ko e hā 'a e ngaahi me'a 'oku kāpui 'i he ngaahi tu'utu'uni?

Ko ha taha pē 'oku toutai fakatāutaha, kuo pau ke ne muimui ki he ngaahi tu'utu'uni fekau'aki mo e;

- fakangatanga 'o e ika ki he 'aho takitaha (mata'iika 'e fiha 'e lava ke ke tauhi);
- ngaahi fakangatanga ki he lalahi fakalao 'o e iká (lalahi 'o e ika 'e lava ke ke tauhi);
- ngaahi fakangatanga ki he fa'ahinga 'o e iká (fa'ahinga ika 'e lava ke ke tauhi);
- ngaahi feitu'u 'oku tāpuni mo fakangatanga (feitu'u te ke ala toutai pe fāngota ai).

Ngaahi me'a ke manatu 'i:

- ko e maumaulao hano fakatau atu pe fakafetongi pa'anga pe koloo ha ika na'e ma'u mei he toutai fakatāutahā;
- 'e ala hoko ha faka'ilo, tautea pa'anga pe fa'ao 'o ha koloo tupu mei hano maumau 'i 'o e ngaahi tu'utu'uni;
- ko kinautolu tonu pē na'a nau kau 'i hono toutai 'i 'o e ika talá, 'uo maká, pe fingotá 'e lava ke lau ki he ola 'o e fāngotá 'o fakatatau ki he fakangatanga ki he lahi 'o e toutai 'i he 'aho takitaha;
- ko ha ika pe fingota na'e 'ikai fiema'u pe 'oku ta'efakalao (ko ha ika pe fingota hulu hake 'i he fakangatanga faka'ahó, ika kei iiki, ika na'e ma'u 'i ha kupenga mata iiki, ika na'e 'ikai taumu'a ke ma'u pe na'e hūnoa 'i he kupengá) kuo pau ke tukuange pe fakafoki leva ia ki he potutahi na'e ma'u ai kinautolú, 'o tatau ai pē pe 'oku kei mo'ui pe kuo mate.

'E anga fēfē ha'á ku vakai ki he ngaahi tu'utu'uni?

Ko e tohi fakamatalá ni ko ha fakanounou ia ki he ngaahi tu'utu'uni ki he toutai fakatāutaha 'i he Vāhenga Pule Fakafeitu'u ki he Toutai 'i he Potutahi Challenger (Challenger Fishery Management Area pe FMA). Ko ha tūhulu pē ia pea 'e malava ke 'ikai kau 'i ai 'a e ngaahi fakangatanga fakafeitu'u ia pe ko e ngaahi tu'utu'uni kuo liliu talu mei hono pulusi 'o e tohi ni. Ke ma'u 'a e ngaahi tu'utu'uni fakamuimuitahā, vakai 'i 'a e ngaahi tu'utu'uni 'i he taimi kotoa pē 'oku ke toutai ai.

'Oku fakafaingamālie 'i 'e he MPI ha ngaahi founa lahi (ta'etotongi) ke vakai mei ai 'a e ngaahi tu'utu'uni. 'Oku kau ki heni ha sēvesi ma'u'anga fakamatala ta'etotongi 'i he telefoni (free text service), ha polokalama ma'u'anga fakamatala ta'etotongi 'i he telefoni (free Smartphone app), pe ko ha'ou vakai ki he 'emau uepisaiti pe 'a'ahi ki homau ngaahi 'ōfisi. Ki ha fakamatala lahi ange, vakai ki he takafi mui 'o e tohi fakamatalá ni.

Toutai Tu'uloa

Founa totonu ki hono alasi fakalelei 'o e iká pe fingotá

'E hoko 'a hono alasi mo tukuange fakalelei 'o e iká pe fingotá ke lahi ange ai 'a honau faingamālie ke nau kei mo'ui ke toki toutai 'i fakalao kinautolu 'i ha 'aho kehe. 'I he taimi 'oku alasi mo tukuange ai 'a e iká pe fingotá, manatu 'i:

- ngāue'aki ha nima viviku (pe kofunima viviku);
- ke fakaooloo – fakamoulu hifo 'a e iká pe fingotá ki he vai 'i he ofi taha ki he fukahi vai 'e ala lavá;

- fakafoki 'a e iká pe fingotá 'i he ofi taha 'e ala lavá ki he feitu'u ne ma'u mei ai (tautefito ki he fingotá mo e 'uo maká);
- ko e founa lelei taha ke malu 'i ai 'a e ika kei valevalé ko e mu'aki faka'ehi'ehi mei hano ma'u kinautolu. Kapau 'oku lahi fau 'a e ika pe fingota kei iiki 'oku ma'u, nga'unu atu ki ha feitu'u kehe, pe ngāue'aki ha māta'u pe kupenga mata lalahi ange.

Ki ha fakamatala lahi ange, 'oku 'i ai 'a e tūhulu fakahinohino 'a e MPI ko e 'Fish Handling Guide' 'oku ma'u atu 'i he 'initaneti pe mei homau ngaahi 'ōfisi.

Malu 'a e Manupuna Tahí

Ko e manupuna tahí 'oku nau mataotao 'i hono kilofi 'o e mounu mo e momo'i ika 'i he fukahi tahí pea 'e lava ke ma'u kinautolu pe te nau fihia 'i he ngaahi laine taumātā'u.

Vakai ki he founa ki hono ta'ofi 'a hono tohoaki 'i 'o e manupuna tahí pea mo e founa ki hono alasi fakaalaala kinautolú 'i he www.southernseabirds.org

Ika Tala

Lahi taha 'o e mata'iika ki he 'aho takitaha mo e ngaahi fakangatanga ki he lalahi 'o e iká

'Oku 'i ai 'a e fakangatanga faka'aho ko e mata'iika tala tuifio 'e 20 mei he ngaahi fa'ahinga ika tala ko 'eni. (Kuo pau ke 'oua na'a toe 'ova hake 'i he fakangatanga ki he ngaahi fa'ahinga ika takitaha).

Manatu 'i e ngali 'i ai ha fakangatanga fakafeitu'u ia pe ko ha ngaahi feitu'u 'e tāpuni, vakai ki he kongia ki he 'Ngaahi Feitu'u Tāpuni mo Fakangatanga.

Ika Tala	Tu'unga nounou tahá (cm)	Lahi taha 'o e mata'iika 'i he 'aho takitaha (ki he tokotaha toutai takitaha)	Tu'unga au iiki taha 'o e mata'i kupengá (mm)
Ngatala (Blue Cod) – Challenger East ('o kau ki ai 'a e Potutahi Marlborough Sounds)	33 (ika kakató pē pe 'osi fakangākau)	2*	100
Ika (Blue Cod) – Challenger West (West Coast, South Island)	33	20	Tapui 'a e lī kupenga fakatoká
Ika (Blue Moki)	40	20	114
Ika (Bluenose)	–	5	160
Ika (Butterfish/Greenbone)	35	20	108
Ika (Elephant Fish)	–	20	150
Ika Lafalafa	25	20	100
Kanahe	–	20	100
Ika (John Dory)	–	20	100
Ika (Kahawai)	–	20	100
Ngatala kula	25	20	100
Ika (Red Gurnard)	25	20	100
Ika (Red Moki)	40	20	114
'Anga (Rig)	–	20	150
Pupunga 'anga (School shark)	–	20	150

Ika Talá	Tu'unga nounou tahá (cm)	Lahi taha 'o e mata'iika'i he 'aho takitaha ki he tokotaha toutai takitaha	Tu'unga au iiki taha 'o e mata'i kupengá (mm)
Ika (Tarakihi)	25	20	100
Lupolupo	25	20	100

* 'E lava ke ke ma'u 'o a'u hake ki he mata'iika blue cod 'e 4 'i he potutahi Challenger East Area (kau ki heni 'a e feitu'u Marlborough Sounds) kapau te ke lava 'o fakamo'oni'i na'e 'ikai 'ave ha mata'iika ai 'oku laka hake 'i he 2 'i ha fo'i 'aho 'e taha 'i he potutahi Challenger East Area. 'Oku lau 'a e fakangatangata ni kapau na'a ke toutai'i ha ika 'i tu'a mei he potutahi Challenger East Area peá ke fie hū fakataimi mai ki loto ki he potutahi Challenger East Area.

Tānaki atu ki heni 'e lava foki ke ke 'ave mo e ngaahi me'a ko 'eni:

Ngaahi Fa'ahinga 'o e Ika Talá	Tu'unga nounou tahá (cm)	Lahi taha 'o e mata'iika 'i he 'aho takitaha (ki he tokotaha toutai takitaha)	Tu'unga au iiki taha 'o e mata'i kupengá (mm)
Toke	–	6	12
Ihe (Garfish Piper), Sātini, 'Unomoa (Yellow-eyed mullet)	–	'Ikai ha fakangatangata	25
Ngatala (Groper/Hapuku/Bass)	–	Lahi taha 'o e mata'iika ki he 'aho takitaha ko e 5 'o 'oua 'e toe laka hake 'i he mata'i 'otule 'e 3	160
'Otule (Kingfish)	75		100
Sea Perch	–	'Ikai ha fakangatangata	100
Palu – Challenger	25	10	100
Palu – Marlborough Sounds Area	25	3*	100
Ika (Trumpeter)	35	'Ikai ha fakangatangata	100
Ngaahi ika kehe kotoa pē 'oku 'ikai hā atú	–	'Ikai ha fakangatangata	100

*'I loto 'i he fakangatangata ki he toutai palu (snapper) 'e 10, 'oku 'i ai ha fakangatangata-si'i ko e mata'iika 'e 3 'a ia 'e lava 'o 'ave mei he potutahi Marlborough Sounds Area.

Fua lōloa 'o e Ika Talá

Fua mei he mu'aihū ki he tu'unga vaeua'angamālie 'o e hikú ko ia 'oku hangē ko e fuo 'o e mata'itohi 'V'.

Ngaahi Fakangatangata ki he Ika Talá

Ngaahi fakangatangata ki he taumāta'ú

'Oku kau ki he taumāta'ú 'a hono ngāue'aki 'o e laine māta'u taulani (long line) pea mo e dahn (laine māta'u lī lolotó) kae 'ikai lau ki ai 'a e laine māta'u fusi 'akau (rod and reel) pe fusi nimá (hand lines). 'I he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fakangofua 'i ai 'a e toutai taumāta'ú, kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata ko 'eni:

- 'e 'ikai ngofua ki ha taha ke ne ngāue'aki, pe ma'u, ha laine māta'u laka hake 'i he tahá (tukukehe 'a e laine māta'u fusi nimá pe 'i ha 'akau fusi);
- 'e 'ikai ngofua ki ha taha ke ne ngāue'aki pe ma'u ha laine māta'u 'oku laka hake 'a e fo'i māta'ú ai 'i he 25;
- 'i he taimi 'oku laka hake ai 'i he toko tahá 'i ha vaka 'oku nau ngāue'aki ha laine māta'u (tukukehe 'a e ngaahi laine māta'u 'i ha 'akau fusi), kuo pau ke 'oua 'e toe laka hake 'i he laine 'e ua (tukukehe 'a e laine māta'u 'i ha 'akau fusi) 'e ala ngāue'aki, taulani, pe 'e ma'u 'i he vaka ko iá;
- ko ha ngaahi 'utoni 'oku tau ai ha māta'u kuo pau ke faka'ilonga'i lelei, lava 'o lau 'a e faka'ilongá pea tauma'u 'o hā ai 'a e ngaahi 'uluaki mata'itohi mo e fakaiku 'o e tokotaha toutai. 'E 'aonga foki ke 'asi 'i ai mo ha fika telefoni.

Ngaahi fakangatangata ki he taumāta'ú fusi 'akau pe fusi nima 'i he potutahi Marlborough Sounds Area

'I he taimi 'okú ke toutai ai 'i he potutahi Marlborough Sounds Area, kuo pau ke 'oua na'a ke ngāue'aki ha fo'i māta'u laka hake 'i he 2 ki he 'akau fusi māta'u (pe fusi nima) takitaha ki ha fa'ahinga ika tala pē.

Ngaahi fakangatangata ki he kupengá

'Oku kau ki he toutai kupengá 'a e kupenga lī fakatoká, fakauló, pe tohó pehē ki he ngaahi fa'ahinga kupenga kotoa pē. 'I he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fakangofua 'i ai 'a e toutai kupengá kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata fakalūkufua ko 'eni:

- 'e 'ikai ngofua ki ha taha ke ne lī pe ma'u ha kupenga toho, kupenga lī fakatoka, pe fakauloa, pe ko ha fa'ahinga kupenga pē 'oku laka hake 'i he kupenga 'e tahá 'i ha fa'ahinga taimi pē (tuku kehe 'a e kupenga fakahake iká);
- kuo pau ke toho nima hake pē 'a e ngaahi kupengá;
- ko ha kupenga pe ngaahi kupenga 'oku lī tāutaha pe hoko mo ha ngaahi kupenga kehe kuo pau ke 'oua 'e toe laka hake hono lahí 'i he vahefá 'e taha 'o e maokupu 'o ha vaitefa, tafengavai, 'auhanga, fanga pe tele'a tahi 'i ha fa'ahinga taimi pē 'i he hu'a pe mamaha 'a e tahi;
- 'e 'ikai ngofua ki ha taha ke ne fakatoka pe fafanga mounu ha kupenga (tukukehe 'a e kupenga fakauloa pe fyke nets);
- kuo pau ke 'oua 'e tau pou (staked) 'a e ngaahi kupengá (tukukehe pē 'a e kupenga fakauló).

Kupenga tohó

'I he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fakangofua 'i ai 'a e toutai toho kupengá, kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata ko 'eni:

- kuo pau ke 'oua 'e toe laka hake 'i he mita 'e 40 hono lōloá;
- kuo pau ke 'oua 'e toe loloto ange 'i he mita 'e 200 'a e luoi'i kupenga takitaha.

Kupenga lī fakatoká

'I he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fakangofua 'i ai 'a e toutai lī kupenga fakatoká, kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata ko 'eni:

- kuo pau ke 'oua 'e toe laka hake 'i he mita 'e 60 hono lōloá;
- kuo pau ke 'oua 'e lī 'i loto 'i he mita 'e 60 mei ha kupenga 'e taha;
- kuo pau ke 'i ai hano ngaahi 'utoni kuo faka'ilonga'i lelei, lava 'o lau 'a e faka'ilongá pea tauma'u 'o hā 'a e ngaahi 'uluaki mata'itohi mo e fakaiku 'o e tokotaha toutai 'i he ongo tafa'aki. 'E 'aonga foki ke 'asi 'i ai mo ha fika telefoni. (Ko e 'utoni pē 'e taha 'e fiema'u ki he kupenga fakauloa takitaha);
- ko e kupenga pē 'e taha 'oku ngofua ke ngāue'aki mei he, pe 'i he fungavaka 'o

ha vaka. ('Oku ngofua ke ngāue'aki ha kupenga kehe ke toutai'i'aki ha mounu kapau 'oku si'i hifo 'i he mita 'e 10 hono lōloa pea ko e au 'o e kupengá 'oku milimita 'e 50 pe si'i hifo ai);

- kuo pau ke 'oua 'e ngāue'aki ia 'i ha founga 'e tupunga mei ai ha mahaia 'a e iká 'i he faka'au mamaha 'a e tahi.

Fingota

Lahi taha 'o e fingota ki he 'aho takitaha mo e ngaahi fakangatangata ki he lalahi 'o e fingota

'Oku lau kuo fāngota'i 'a e fingotá 'i he taimi 'e 'ikai ke nau lava ai 'o toe foki ki he tahi, hangē ko hano fa'o 'i ha tangai pau me'a pehē. Kuo pau ke 'oua 'e toe laka hake 'a ho'o fāngotá 'i he fakangatangata ki he 'aho takitaha.

Manatu'i 'e ngali 'i ai ha fakangatangata fakafeitu'u ia pe ko ha ngaahi feitu'u 'e tāpuni, vakai ki he kongá ki he 'Ngaahi Feitu'u Tāpuni mo Fakangatangata. 'Oku hā atu 'i lalo 'a e ngaahi fakangatangata ki hono toutai'i mo ma'u 'o e fingotá.

Ngaahi Fa'ahinga 'o e Fingotá	Lahi taha ki he 'aho takitaha 'a e tokotaha toutai takitaha	Tu'unga fuosi'i tahá (mm)
To'o (Cockles)	150	noa
Tukumisi (sea eggs)	50	noa
Māsolo	50	noa
Tofe – Toka'one* – Rock & Pacific	50 250	58 noa
Paua – Angamaheni – Yellow foot	10 10	125 80
Pipi	150	noa
Fole*	50	90
Toheroa	Tapui	Tapui
Tuatua	150	noa
Ngaahi fingota kehe kotoa pē (fakataha'i) •	50	noa

* 'Oku 'i ai 'a e fakangatangata fakafe'unga pē ki ha taha uku mei ha vaka ke ne fāngota'i ha tofe mo ha fole 'oku laka hake 'i he fakangatangata faka'ahó 'o a'u hake ki he fakangatangata ma'a ha toko 2 kehe 'okú na siofi 'a e malu mo e hao 'a e tokotaha ukú.

- Ko e lahi 'eni 'o ha fakangatangata faka'aho ki hono tuifio 'o ha ngaahi fa'ahinga fingota kehekehe. 'Oku lau 'eni ki he ngaahi fa'ahinga fingota nge'esi fefeka 'oku 'ikai fakahingoa tonu atu 'i 'olungá, pea kau ki ai mo e paka, fingota nge'esitaha, mangamanga'atai, hihii, kele'a, tu'e mo e 'uo vai (koura).

Kuo pau ke fakahake 'a e fingotá 'i ha tu'unga 'e ala fua ai honau lalahi

Ko e fingota kotoa pē 'oku 'i ai hanau fakangatangata ki honau lalahi kuo pau ke fakahake kinautolu ki 'uta 'oku nau kei 'i honau nge'esi pea 'e 'ikai lava ke hihii pe fehi kinautolu 'i he tafa'aki ki tahi mei he laine 'o e taimi taumālie 'a e tahi. 'Oku kau 'i heni hano kei fakafononga kinautolu 'i ha vaka.

'E lava ke fakaava leva 'a e tofe toka'oné mo e folé 'o kai 'i ha loto vaka. Ko ha fole mo ha tofe toka'one kuo 'osi kai 'e lau ia ki ho'o fakangatangata faka'ahó. Ko ha fole mo ha tofe toka'one na'e te'eki ai kai kuo pau ke fakahake kinautolu 'i honau nge'esi.

Fakangatangata 'o e paua 'oku tātānaki

'I he vaha'a taimi toutai ko e 'aho ua pe lahi ange, 'e lava ke ke ma'u ha fo'i paua 'oku 'ikai toe laka hake 'i he 20 pe kilo paua 'e 2.5, kaekehe pē ke ke lava 'o fakamo'oni' na'ā ke 'ave fakalao kinautolu pea na'e 'ikai te ke 'ave ha paua lahi ange 'i he fakangatangata faka'ahō 'i ha fo'i 'aho' e taha.

Fua 'o e lalahi 'o e fingotā

Paua: fua 'a e tafa'aki lōloa taha 'o e nge'esi 'i ha laine fakahangatonu. 'Oua 'e afe'i 'a e me'afuā 'i he taimi 'oku aafe ai 'a e nge'esi.

Fole: fua 'a e maokupu fālahi taha 'o e nge'esi.

Tofe Toka'oné: kuo pau ke 'oua 'e lava 'o hū fakalaka ki he tafa'aki 'e tahā 'i ha me'afua ukamea fuopotopoto mātu'aki ma'u ko hono taiāmitā ko e milimita 'e 58.

Ngaahi Fakangatangata ki he Fingotā

Me'a mānava 'i kilisitahi (UBA)

- 'Oku 'ikai lau ki he UBA 'a e me'a mānava ki he fukahitahi (snorkels).
- 'Oku 'ikai ngofua ki ha taha ke ne fāngota' i ha paua 'o ngāue'aki 'a e UBA.
- 'Oku 'ikai ngofua ki ha taha ke ne ma'u ha paua lolotonga ia 'oku 'iate ia ha UBA. 'Oku kau ki heni 'a e 'i ai 'o ha UBA 'i loto 'i ha vaka pe me'alele.

Ngaahi fa'ahita'u 'atā ki he fāngotā

- **Tofé:** 'oku 'atā 'a hono fāngota' i 'o e tofé 'i he ta'ū kakato. (Kuo pau ke 'oua na'a fakaava/hihi ha tofe rock pe pacific lolotonga 'oku nau kei pipiki ki he maka pe limu 'oku nau tupu ai).
- **Fole:** 'oku tāpuni hono fāngota' i 'o e folé 'i he ngaahi feitu'u 'e ni'ihī. **Vakai ki he mape 'i lalo.**

Malu 'i 'o e feo 'uli'uli

'Oku 'ikai ngofua ki ha taha ke ne 'ave pe ma'u ha feo 'uli'uli (black coral).

Fakataputapui ki he Fingota 'i Kaiōrūrū Makatu'unga 'i he Mofuiké

'Oku 'ikai ngofua ki ha taha pē ke ne to'o ha fingota mei he 'elia 'oku faka'ilonga' i lanu kulokula 'i he Mape 5.

Ngaahi feitu'u tāpuni mei hono fāngota' i 'o e folé

'Oku tapui hono fangota' i 'o e fole 'i he Marlborough Sounds, Tasman Bay, Golden Bay mo e Port Underwood mei he 'aho 15 'o Siulai 2017 kae 'oua kuo toki fanonganongo atu.

'Uo Maka

Fakangatangata 'o e lahi 'o e fāngotā ki he 'aho takitaha

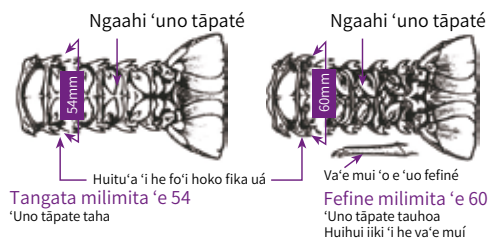
'E 'ikai ngofua ki ha taha ke ne 'ave pe ma'u ha fo'i 'uo maka lahi hake 'i he 6 (fakataha' i heni 'a e ongo fa'ahingā lōua) 'i ha fo'i 'aho' e taha.

'E 'ikai ngofua ke ma'u 'e ha taha ha 'uo maka 'i ha tu'unga 'e 'ikai lava ai hano fua 'o hono fuolahī 'i he tafa'aki ki tahi 'o e tu'unga lotoloto 'o e laine taumālie 'a e tahi.

Tu'unga fuosi' i taha ki he 'uo maka huhiuiā (spiny rock lobster)

Fua 'a e maokupu 'o e hikū 'i ha laine fakahangatonu 'i he vaha'a 'o e ongo fo'i (tefito'i) huitu'a lalahī 'i he kongā hono ua 'o e hikū.

Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau' i pe ko e fo'i 'uo fine pe tangata, ngāue'aki 'a e fua ko ia 'o e milimita 'e 60.

Tu'unga fuosi' i taha ki he 'uo packhorse

Fua 'a e lōloa 'o e hikū 'i he lalo hikū 'i ha laine fakahangatonu mei mui 'i he fuofua pā 'uno 'i he fo'i hoko mei he tu'ā 'o lele hifo ai ki he vaeua'angamālie 'o e i'uno 'o e mui'ihiku 'o e 'uó.

Kuo pau ke ma'u 'e he hikū 'a e lōloa ko e milimita 'e 216 (tangata mo e fefine).

Ngaahi Fakangatangata ki he 'Uo Makā

'Uo maka 'oku malu' i

Ko e ngaahi fa'ahinga 'uo maka 'i laló 'oku malu' i ia 'i he laó pea kuo pau ke fakafoki leva ia ki he tahī:

- 'uo maka kei fuoiiki;
- 'uo maka fefine 'oku 'i ai hono fua 'i tu'a hono 'unó ('oku fua 'eni 'i hono lalo keté 'i lalo 'i he hikū);
- 'uo maka kei unu hono ngeesi;
- 'uo maka 'oku 'ikai lava ke fua hono fuolahī (hangē ko ha maumau kuo hoko ki hono hikū 'o 'ikai lava ai ke tonu hano fua hono fuolahī).

Ngaahi fakangatangata fakalūkufuā

'I he ngaahi feitu'u 'oku lava 'o fāngota' i ai 'a e 'uo makā, kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata ko 'eni:

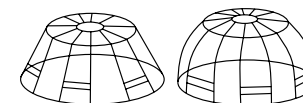
- 'e 'ikai ngofua ke ma'u 'e ha taha ha 'uo maka 'i ha tu'unga 'e 'ikai lava ai hano fua 'o hono fuolahī 'i he tafa'aki ki tahi 'o e laine taumālie 'a e tahi;
- ko e ngaahi lupu pe maea pē 'oku to'oto'o he nimá 'e ala ngāue'aki. Ko e lupu pe maea fana sipilingi 'oku tapui ia;
- kuo pau ke 'oua 'e ngāue'aki ha tao pe nāunau fāngota 'e ala mafoa ai 'a e nge'esi 'o e 'uo makā. Ko hano ma'u 'o ha 'uo maka na'e hoka tao' i ko ha maumaulao ia;
- kuo pau ke 'oua 'e to'o/ta'aki 'a e fua tu'a pe kongā fa'o'anga fuā mei ha 'uo maka.

Ngaahi Fakangatangata ki he 'Uo Makā (hoko atū)

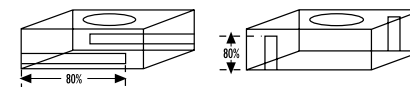
Tauhele takulo ki he 'uo makā

Ko e tauhele takulo ki he 'uo makā 'oku 'uhinga ia ki ha tauhele, tatau ai pē pe 'oku fakamounu pe 'ikai, 'a ia 'e ala hū ki ai pe 'e hao 'o nofo 'i ai ha 'uo maka; pea 'oku kau ki ai ha ngaahi nāunau fāngota kehe te ne lava 'o ma'u, pukepuke pe tauhi 'i ai ha 'uo maka. Ko e tauhele 'uo maka kotoa pē kuo pau ke 'i ai ha avaava hao'anga ki tu'a (fakamatapā). Ko e ngaahi avaava ko 'eni 'i he tauhelé kuo fo'u ke faingofua ha hao ki tu'a 'a e 'uo kei fuoiiki. Kuo pau ke 'oua na'a 'ai ha avaava hao'anga 'i 'olunga pe 'i he takele 'i he tauhele. Ko e ava hao'anga kotoa pē kuo pau ke 'i he lahi 'oku 'ikai toe si'i hifo 'i he milimita 'e 54 maokupu mo e milimita 'e 200 lōloa.

Tauhele fuopotopoto pe fuo hangē ha taungahoné: kuo pau ke 'i ai 'a e ava hao'anga 'e 3 pe lahi ange (tukukehe hono ngutū).

Ko e ngaahi tauhele tapafā-tatau pe tapafā lōloa: kuo pau ke 'i ai 'a e ava hao'anga 'e 2 pe lahi ange (tukukehe ange 'a e ngutū) 'i he ongo mata fehanganagai 'o e tauhele. Ko e ava hao'anga takitaha kuo pau ke 'oua 'e toe si'i hifo 'i he pēseti 'e 80 'o e mā'olunga pe lōloa 'o e mata 'o e tauhele 'oku 'i ai 'a e ava hao'angā.

Tauhele uaea kasa' i: ko ha tauhele 'oku fa'u kotoa mei he uaea kasa' i 'a ia ko hono aū 'oku 'ikai toe si'i hifo 'i he milimita 'e 54 maokupu pea milimita 'e 140 lōloa 'oku 'ikai fiema'u ha ava hao'anga ia ki ai. 'E ala ngāue'aki 'a e ngaahi tauhele uaea kasa' i 'oku 'i ai hanau 'ufi'ufi pe 'aofi kaekehe pē 'oku tuku ta'e'ufi'ufi 'a e pēseti 'e 80 'o hono ongo tafa'aki.

Lī Tauhele Takulo (Potting)

'I he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fakangofua 'i ai 'a e lī tauhele takuló, kuo pau ke lau ki ai 'a e ngaahi fakangatangata ko 'eni:

- 'e ngofua ke ngāue'aki, fakatoka, pe ma'u 'e ha tokotaha fakatātaha ha tauhele takulo 'o a'u hake ki he lahi ko e tolu 'i ha fo'i 'aho' e taha;
- ko e ngaahi tauhele taukolo mo e 'utoni faka'ilonga kotoa pē kuo pau ke faka'ilonga' i lelei, lava 'o lau 'a e faka'ilongā pea tauma'u 'o hā ai 'a e fakaiku mo e ngaahi 'uluaki mata'itohi 'o e tokotaha toutai;
- 'e lava 'e ha toko ua pe tokolahi ange ai mei ha vaka toutai 'o ngāue'aki, fakatoka, pe ma'u ha tauhele takulo 'o a'u hake ki he lahi ko e ono 'i ha fo'i 'aho' e taha kaekehe pē kuo hā honau hingoā 'i he tauhelé pea 'oku 'ikai 'ova hake 'i he tolu 'a e tauhele 'a e tokotaha;
- 'e lava ke ngāue'aki 'a e tauhele fakatētē fuopotopotó (bobs and ring pots) ke toutai' i'aki 'a e 'uo makā kō kuo pau ke kei lau pē ki heni 'a e ngaahi fiema'u ki he faka'ilonga mo e fakangatangata ki he lahi 'o e tauhelé;
- ko e ngaahi tauhele 'oku ngāue'aki ki hono fāngota' i 'o e 'uo makā 'oku 'i ai honau ngaahi fiema'u pau ki he hao'anga ki tu'a ki he 'uó – vakai ki 'olunga;
- 'e lava ke ngāue'aki 'a e ngaahi tauhele takulo ki he ngaahi fa'ahinga kehekehe 'o e pakā pe 'uó (cod pots, crab pots etc). 'Oku faka'atā kinautolu mei he ngaahi fiema'u ke 'i ai ha ngaahi ava hao'anga ki tu'ā kō 'e kei lau pē ki heni 'a e ngaahi fiema'u kehé (hangē ko e ngaahi faka'ilongā mo e fakangatangata ki he lahi 'o e ngaahi tauhelé).

Ngaahi Feitu'u Tāpuni mo Fakangatangata

Ngaahi feitu'u 'oku fakangatangata

Ko e ngaahi feitu'u 'oku fakangatangata ko e ngaahi feitu'u ia 'oku fakangatangata 'i ai ha ngaahi founa toutai pau ('o hangē ko e li kupengā) pe 'oku kehekehe 'i ai 'a e ngaahi fakangatanga ki he lahi 'o e ika pe fingota 'e ala ma'u 'o 'avé. Ko e ngaahi feitu'u 'e ni'ihi 'oku fakangatangata 'oku hā atu ia 'i lalo. Kaekehe, ko e ngaahi tūhulu pē 'eni ia. Vakai 'a e ngaahi fakangatanga fakafeitu'u pea mo e ngaahi feitu'u na'e toki tāpuni kimui ní 'aki ha'o fetu'utaki ki he 'ōfisi ofi taha atu 'o e MPI.

Ngaahi Feitu'u 'oku Fakangatanga ai hono Toutai'i 'o e Blue Cod

Feitu'u 1: Challenger East Area (kau ki ai 'a e Marlborough Sounds Area):

Feitu'u Marlborough Sounds Pē. Tāpuni: 'i loto meī he 'aho 1 'o Sepitemā – 19 'o Tisemā 'i he ta'u kotoa pē.

Lahi taha 'o e toutai ki he 'Aho Takitaha: 2 ki he tokotaha toutai takitaha

'E lava ke ke ma'u 'o a'u hake ki he mata'iika blue cod 'e 4 'i he potutahi Challenger East Area (kau ki heni 'a e Marlborough Sounds Area) kapau te ke lava 'o fakamo'oni'i na'e 'ikai 'ave ha mata'iika ai 'oku laka hake 'i he 2 'i ha fo'i 'aho 'e taha 'i he potutahi Challenger East Area. 'Oku lau 'a e fakangatangata ni kapau na'ā ke toutai'i ha ika 'i tu'a meī he potutahi Challenger East Area pea ke fie hū fakataimi mai ki loto ki he potutahi Challenger East Area.

Fakangatanga ki he Lalahi: 'oua 'e toe nounou ange 'i he senitimita 'e 33.

Kuo pau ke fakahake pē 'oku kei kakato pe 'osi fakangākau.

Ngaahi Fakangatanga Makehe: Kuo pau ke 'oua na'ā ke:

- to'o kakano 'a e blue cod, tukukehe kapau te ke kai leva ia he taimi pē ko iā. Ko ha mata'iika blue cod na'e 'osi kai kuo pau ke lau ia ki he fakangatanga 'o e lahi 'o ho'o toutai ki he 'aho;
- lolotonga 'o e taimi tāpuni 'o e fa'ahita'u fāngota 'i he Marlborough Sounds 'e lava ke ke fakafononga ha blue cod meī he Challenger East Area ki he Marlborough Sounds Area kaekehe pē ke ke lava 'o fakamo'oni'i 'a e feitu'u na'e ma'u eni mei ai;
- ko e kau toutai 'oku nau nofo 'i ha fale tu'u matātahi (baches) pea mo 'i ha vaka 'oku 'ikai faka'atā kinautolu meī he ngaahi tu'utu'uni ni pea 'e toki lava pē ke nau fakahake pe fakafononga ha ika blue cod kakato pe 'osi fakangākau 'i ha fo'i 'aho 'e taha pē;

Potutahi Fakangatanga ki he Toutai 'i he Challenger East Area (kau ki ai 'a e Marlborough Sounds Area)

Fakahinohinó

- Challenger East Area
- Marlborough Sounds Area

- 'i he taimi 'o ha toutai 'i he potutahi Marlborough Sounds Area 'oua na'a ngāue'aki ha fo'i māta'u laka hake 'i he 2 ki he laine taumāta'u takitaha, 'i he taimi 'oku toutai'i ai ha fa'ahinga ika tala pē (tukukehe 'a e laine li loloá).

Feitu'u 2: Maud Island Area

Tāpuni 'i he ta'u kakato.

'E 'ikai ngofua ke 'ave ha fa'ahinga pē 'o e ika talá.

40 59.92S 173 54.14E

41 01.70S 173 55.34E

41 02.75S 173 54.75E

41 02.21S 173 52.08E

41 01.21S 173 51.75E

Feitu'u 2: Feitu'u Tāpuni 'i he Maud Island

Ngaahi fakangatanga ki he li kupenga fakatoká

Mape 1: 'Oku mātu'aki tapui 'a e li kupenga fakatoká mei Cape Jackson ki he Clarence River ('o lele mei ai ki he mailetahi 'e 4 pea kau ki ai 'a e kotoa 'o e ngaahi potutahi 'i he Queen Charlotte Sound, Tory Channel, Port Underwood, Cloudy Bay, Clifford Bay, pea mo Cape Campbell).

Mape 2: 'Oku mātu'aki tapui 'a e li kupenga fakatoká 'i he West Coast mei Farewell Spit ki Awarua Point ('o lele mei ai 'i he mailetahi 'e 2). Vakai 'a e ngaahi tu'utu'uni ke ma'u mei ai 'a e ngaahi feitu'u tu'u'anga fakasatelaité.

Mape 1: Ngaahi Feitu'u Tāpuni ki he Li Kupenga Fakatoká

Mape 2: Ngaahi Feitu'u Tāpuni ki he Li Kupenga Fakatoká

- Faka'atā:** Queen Charlotte Sound 'i loto meī he West Head Point (Ruakaka Bay) ki Deiffenbach Point – vakai ki he feitu'u lanu kulokula 'i he Mape 3. 'Oku lau 'eni meī he 'aho 1 'o 'Epeleli ki he 30 'o Sepitemā ki he ngaahi kupenga li fakatoka ki he Ika Lafalafá pē (ko ha kupenga 'oku loloto 'aki 'a e mata'ikupenga 'e 9 hono loloto, 'oku 'ai taula 'a e ongo mui'i kupengá, 'ikai laka hake 'i he mita 'e 60, ko e au 'o e mata'ikupengá 'oku milimita 'e 100 pea ko e taiāmita 'o e au lōtahá ko e milimita 'e 0.35).
- Faka'atā:** Whanganui/Westhaven Inlet.
- Kuo pau ke nofo 'a e kau toutai mo 'enau kupengá 'i he taimi kotoa pē pea li fakatoka ia 'o 'ikai toe laka hake 'i he mita 'e 200 meī 'uta, 'i he vaha' a 'o Cape Jackson mo Rarangi Port Underwood pea mei Cape Campbell ki Needles Point 'i loto 'i he vaha' a 'o e 'aho 1 'o Suanuá – 30 'o 'Epeleli. (Vakai ki he laine lanu vāleti 'i he Mape 3).

Mape 3: 'E toki lava pē 'a e li kupenga fakatoká 'i hano ngāue'aki ha kupenga ko hono matá 'oku 'ikai toe lahi hake pe ko hono lahi 'oku milimita 'e 100 'o 'ikai toe laka hake 'i he mata'ikupenga 'e 9 hono mā'olungá pea kuo pau ke fakatoka ia ke ne pā hangatonu ki he kilisitahi. Ko e ngaahi fakangatanga ko 'eni 'oku lau ia ki he ngaahi feitu'u 'i lalo (ngaahi feitu'u lanu pulú kotoa pē 'i he Mape 3):

Pelorus Sound: 'i loto 'i ha laine mei Tawero Point ki Opani-Aputa Point.

Tennyson Inlet mo e Hallam Cove: 'i loto 'i ha laine mei Sheep Point ki Camel Point ki Cregoe Point.

Croisilles Harbour: 'i loto 'i ha laine mei Cape Soucis, 'i tu'a meī he 'Otumotú (Islands) ki Kakaho Point.

'i loto 'i he Kenepuru Sound: 'oku mātu'aki tapui 'a e li kupenga fakatoká 'i loto meī he 'aho 1 'o 'Okatopá ki he 'aho 31 'o Mā'asi.

Mape 3: Ngaahi Feitu'u 'oku Fakangatanga ki he Li Kupenga Fakatoká

Laine fakangatanga tu'upau ki he ngaahi 'ēliá

Mape 4: 'Oku tapui ke ma'u mo ngāue'aki 'a e Laine Māta'u 'oku tau mei ai ha ngaahi fuhinga laine kehe (set lines) 'i he Pelorus Sound 'i loto 'i he laine mei Tawero Point ki Opani-Aputa Point pea 'i he Kenepuru Sound.

Mape 4: Laine fakangatanga tu'upau ki he ngaahi 'ēliá

Fakataputapui ki he Fingota 'i Kaikōurá Makatu'unga 'i he Mofuiké

Ko e 'ēlia ko ia 'oku kamata meī he Matātahi Marfells ki he Vaitafe Conway 'oku tapui ai hono fāngota 'i 'o e ngaahi fa'ahinga 'o e fingotá mo e limú (tukukehe 'a e 'uo maká mo e mofisi). Meī he 'ēlia 'oku faka'ilonga 'i kulokula 'i he Mape 5. Ko e fakataputapui ni 'oku fiema'u ia ki hono fakaakeake 'o e 'ēliáni meī he mofuiké na'e hoko 'i Kaikōura 'i he 'aho 14 'o Nōvema 2016.

Fakataputapui ki he tofe toka'oné (scallop)

Vakai ki he mape 'i he ngaahi fakangatanga ki he fingotá.

Ngaahi Feitu'u 'oku Tāpuni

Ko e ngaahi feitu'u 'oku tapui 'oku tapu ia ke fai ha toutai ai. 'E ngali ko e tapui 'eni 'e he MPI ko ha ngaahi feitu'u 'oku tapui pe ko e tapui 'e he Department of Conservation (DOC) ko ha ngaahi fakatolonga'anga ki he ngaahi me'amo'ui 'i tahi (marine reserves). Ki he ngaahi fakaiiki kakato ki he ngaahi fakatolonga'anga me'amo'ui 'i tahi, fetu'utaki ki he DOC.

Ko e ngaahi feitu'u tāpuni 'i he Challenger FMA 'oku kau ki ai 'a e: Long Island Marine Reserve, Tonga Island Marine Reserve, Horoirangi Marine Reserve, Whanganui/Westhaven Inlet Marine Reserve pea 'i Double Cove, Queen Charlotte Sound.

Feitu'u Tāpuni 'i he Double Cove

Horoirangi Marine Reserve

Westhaven Inlet Marine Reserve

Tonga Island Marine Reserve

Long Island Marine Reserve

Mape 5: 'Elia fakataptaui Matātahi Marfells ki he Vaitafe Conway

Ta'ota'ofi 'o e Kaiha'á

'Oku fatongia'aki 'e he MPI 'a hono malu'i 'o e ngaahi ma'u'anga ika mo e fingota fakafeitu'ú pea mo hono ta'ofi 'o e ngaahi ngāue ta'efakalao 'o hangē ko e kaiha'á. Ke fakahoko 'eni, 'oku fiema'u 'e he MPI ke ke lipooti atu ha ngaahi ngāue ngalikehe pe ta'efakalao 'i ho feitu'ú.

Kapau te ke sio 'o 'ilo ha kakai 'oku nau ngāue ta'efakalao, 'o nau 'ave ha toutai 'oku hulu hake 'i he ngaahi fakangatangata faka'ahó pe ko ha ika pe fingota kei iiki pe fakatau atu pe fakafetongi'aki 'enau toutai, kātaki 'o lipooti atu 'eni. 'E tauhi ke mātu'aki fakapulipuli ha fakamatala na'e 'omai.

Lipooti atu ha kaiha'á, ngāue ngalikehe pe ta'efakalao - telefoni ki he 0800 4 POACHER (0800 476 224).

Ke ke Ma'u Faingofua 'a e Ngaahi Tu'utu'uni 'a Nu'u Sila ki he Toutai

Ko e tohi fakamatala ni ko ha fakanounou ia ki he ngaahi tu'utu'uni ki he toutai fakatātaha 'i he Vāhenga Pule Fakafeitu'u ki he Toutai 'i he Potutahi Challenger (Challenger Fishery Management Area pe FMA). Ko ha tūhulu pē ia pea 'e malava ke 'ikai kau 'i ai 'a e kotoa ia 'o e ngaahi fakangatangata fakafeitu'ú pe ko e ngaahi tu'utu'uni kuo liliu talu mei hono pulusi 'o e tohi ni. Ke ma'u 'a e ngaahi tu'utu'uni fakamuimitahá, vakai'i 'a e ngaahi tu'utu'uni 'i he taimi kotoa pē 'okú ke toutai ai. Ko e maumaulao hano fakatau atu pe fakafetongi pa'anga pe koloa ha ika na'e ma'u mei ho'o toutai.

Ngāue'aki ha taha 'o 'emau ngaahi sēvesi TA'ETOTONGÍ:

- **'Ohifo mei he 'initaneti** 'emau polokalama app ta'etotongi ki ho'o Smartphone 'aki ha'o text 'a e fo'i lea ko e 'app' ki he 9889 **PE 'aki ha'o hiki 'a e 'ata (scan) 'o e kouti QR.** 'E kei ngāue pē 'a e app 'o tatau ai pē kapau 'oku 'ikai ha netiueka.

- **Text ta'etotongi** 'a e hingoa 'o e ika pe fingota 'okú ke toutai/fāngota'i (hangē ko e blue cod pe paua) ki he 9889 pea ma'u atu mei ai 'a e text fakafoki ki he lalahi fakalao mo e fakangatangata faka'ahó.
- **Vakai ki he www.mpi.govt.nz/fishingrules**
- **'Imeili ki he recfishingteam@mpi.govt.nz** ke ma'u atu ai 'a e ngaahi ongoongo fekau'aki mo e 'ēlia 'okú ke 'i ai.
- Muimui ki he taha 'o 'emau ngaahi peesi Facebook MPI Fisheries (Toutai):

MPI Fisheries – Northland
MPI Fisheries – Nelson/Marlborough/Kaikōura
MPI Fisheries – Canterbury/Westland
MPI Fisheries – Otago/Southland

Fetu'utaki ki ho 'Ōfisi Fakafeitu'ú

Nelson (03) 548 1069

118 Vickerman Street, Nelson

Blenheim (03) 579 1088

Marlborough Research Centre, Grovetown Park, State Highway 1, Blenheim

Kaikoura (03) 319 6570

114 Beach Road, Kaikoura